

سرگذشت وحی در غرب

علیرضا کاوند

دانشجوی دوره دکترای علوم قرآن و حدیث و فارغ التحصیل
کارشناسی ارشد دانشکده علوم حدیث

نگاهی به چاپهای قرآن در اروپا

(۱) چاپهای قرآن در اروپا

(۱) اولین چاپ قرآن به زبان عربی با دقت و در مدت زمانی طولانی در شهر ونیز پایان پذیرفت ولی بنا بر قول مختار چاپ آن تقریباً در سال ۱۵۳۰م

صورت گرفته است. متأسفانه تمامی نسخه‌هایی که به عرصه چاپ رسید در یک حادثه آتش‌سوزی از بین رفت. این چاپ، چاپی کامل از قرآن کریم بود و تا کنون اثری از آن دیده نشده است. توماس ارپینیوس در کتابش به نام «مبادئ اللغة العربیه»: (پایه‌های زبان عربی)، آن نسخه را ذکر کرده است.

(۲) توماس ارپینیوس سوره یوسف را به زبان عربی، همراه با سه ترجمه لاتینی با شرح‌های گوناگون به چاپ رسانید.

(۳) «یوهان زیشندروف» در دو رساله به چاپ بخشی از قرآن دست زد. این رساله تاریخ نداشت. در رساله نخست سوره صد و یکم و صد و سوم قرآن در رساله دوم سوره شصت و یکم و هفتاد و هشتم آن را منتشر شد.

(۴) در سال ۱۶۶۶م «کریستانوس راویوس» اهل شهر برلین، در شهر آمستردام به چاپ سیزده سوره نخست قرآن مجید دست زد. این چاپ به زبان عربی اما به خط لاتین بود؛ که ترجمه لاتینی آن در روبه‌روی سوره‌ها آمده بود. «راویوس» شیوه خاصی را در رسم حروف عربی پی گرفت به گونه‌ای که آن را شبیه به حروف لاتین نوشت.

(۵) در سال ۱۶۵۵ میلادی «یوهانس جرج نیلسیوس» در چاپ‌خانه «ژوالزیور» لیدن چهاردهمین و پانزدهمین سوره قرآن را به پیوست سه ترجمه لاتینی آن چاپ نمود.

(۶) «ماتیاس فردریک بکیوس» در آگوست سال ۱۶۸۸ میلادی سوره‌های سی‌ام و هشتاد و هشتم قرآن را با اعتماد بر چهار نسخه خطی عربی همراه با ترجمه لاتینی و تعلیقات آن به

چاپ رسانید.

(۷) نخستین قرآنی که به طور کامل در اروپا منتشر شد به کوشش «آبراهام هنیکلمن» بود که در سال ۱۶۹۴م اتفاق افتاد؛ این چاپ از قرآن بیوسته در اروپا منتشر شده است و هنوز هم نسخه‌هایی از آن در کتابخانه‌های اروپا موجود است.

(۸) بهترین چاپ کامل قرآن که شهرت زیادی یافته و رواج فراوانی دارد به کوشش «لودویگوماراکی» - راهب منتسب به «جمعیت رهبان ام‌الله» - منتشر شده است. این قرآن در سال ۱۶۹۸ میلادی منتشر شده است. پیش از آن در سال ۱۶۹۱ میلادی کتابی با عنوان «الرائد الی الرد علی القرآن» در چهار جلد تجدید چاپ شد. کتاب از دو بخش تشکیل شده است: بخش نخست متن عرب قرآن است همراه با ترجمه لاتینی و حاشیه‌های کوتاهی بر آن، که به عبارات و مطالبی از قرآن پاسخ داده و آنها را شرح می‌دهد و بخش دوم، متن «الرائد الی الرد علی القرآن» است.

(۹) در سال ۱۰۷۱ میلادی گلچینی از قرآن به زبان عربی، فارسی، ترکی و لاتین در برلین توسط «آندریا آکولوئوس» - متکلم و استاد زبانهای شرق در «براتسلاوا» - در ۵۷ صفحه منتشر شد. او در عنوان کتاب ایراد می‌کند که متن عربی با ۳۰ نسخه خطی تحقیق و مقابله شده است.

(۱۰) چاپ کامل قرآن در سال ۱۷۸۷ میلادی در «سن برتزیورگ» در ۴۷۷ صفحه به پایان رسید. امپراطور زن روسیه «کاتونیا» از این چاپ پشتیبانی و حمایت کرد تا تمام شهروندان و

تبعه مسلمان آنجا از آن بهره گیرند. «ملا عثمان اسماعیل» بر این چاپ نظارت و اشراف داشت. این قرآن در سالهای ۱۷۹۰ و ۱۷۹۳ میلادی تجدید چاپ شد.

(۱۱) متن کامل قرآن در سال (۱۸۰۳ م) در «قازان» منتشر شد که «عبدالعزیز توقطمش بن علی» بر چاپ آن اشراف و نظارت داشت.

(۱۲) چاپی که «گوستاو فلوگل» در سال ۱۸۳۴ م در «لیپتسک» ارائه داد از نظر ارزش و مقام نسبت به تمام چاپهایی که به آن اشاره کردیم برتری داشت. بیشتر قرآن‌هایی که در اروپا منتشر شده است بر اساس همین چاپ است و همین چاپ نیز مرجع پژوهندگان بوده است.

ناشر آن فرد مشهوری به نام «کارل تاوختس» است.

در اینجا بی‌مناسبت نیست که از قدیمی‌ترین چاپهای قرآن در سرزمین‌های اسلامی هم یادی به میان آوریم.

(۱) کلکته، ۱۸۳۱ میلادی (۱۲۴۷ هجری) در ۷۲۴ صفحه با قطع ثمنی

(۲) بمبئی، ۱۸۵۳ میلادی (۱۲۶۹ هجری) در ۲۴۶ صفحه با قطع ربعی، چاپ سنگی

(۳) بمبئی، سال ۱۸۶۵ میلادی، ۲۲۲ برگ، چاپ سنگی

(۴) باریلی، سال ۱۸۶۷ میلادی (۱۲۸۳ هجری)

(۵) بمبئی، ۱۸۶۷ میلادی (۱۲۸۳ هجری)، ۱۹۰ صفحه با قطع ربعی، چاپ سنگی

(۶) بمبئی، ۱۸۶۹ میلادی (۱۲۸۶ هجری)، در ۳۵۵ صفحه با قطع ثمنی

(۷) قاهره، ۱۲۸۶ هجری (۱۸۶۹ - ۱۸۷۰ میلادی)، قطع ثمنی

(۸) استانبول (۱۲۸۸ هجری)

(ب) فهرست‌های قرآن

قدیمی‌ترین فهرست چاپی قرآن «نجوم الفرقان» است و شخصی به نام «مصطفی بن محمد» آن را گرد آورده است. این کتاب در سال ۱۸۱۱ میلادی در کلکته با قطع ربعی در ۷ صفحه و ۳۱۳ صفحه به چاپ رسید. مقدمه آن به زبان فارسی است. این کتاب در سال ۱۲۹۲ هجری (۱۸۷۵ میلادی) با قطع ثمنی در شهر «مدرس» هند، در ۲۶۴ صفحه به صورت سنگی تجدید چاپ شد که مقدمه فارسی آن به عربی برگردانده شده بود و معجم معانی عربی - هندی نیز در آن به چشم می‌خورد.

پس از این تاریخ چندمین بار تجدید چاپ گردید. «گوستاو فلوگل» اولین فهرست قرآن را در اروپا چاپ نمود که عنوان عربی آن «نجوم الفرقان» است.

میرزا محمد کاظم بیگ به تألیف فهرستی دست زد که با آیه‌هایی از قرآن همراه بود. عنوان عربی آن «مفتاح كنوز القرآن» است. این فهرست در چاپخانه «آکادمی امپراطوری علوم» در شهر «سن پترزبورگ» در سال ۱۸۵۹ میلادی در ۳۴۳ برگ به چاپ رسید. «میرزا محمد کاظم بیگ» استاد دانشگاه سن پترزبورگ بوده است. این چاپ از نوع سنگی است و ده صفحه مقدمه آن به زبان فارسی است. یادآوری این نکته به جاست که در سال ۱۲۸۴ هجری (۱۹۶۷ - ۱۹۶۸

میلادی) فهرست دیگری از قرآن با عنوان «ترتیب زیبا» به چاپ رسید: در آخر این فهرست رساله‌ای آمده است که به بیان سوره‌های مکی و مدنی و تعداد آیات و کلمات و حروف قرآن می‌پردازد.

نخستین ترجمه‌های قرآن به زبانهای اروپایی:

الف) نخستین ترجمه لاتینی: این ترجمه اولین و قدیمی‌ترین ترجمه قرآن است که پطرس محترم «پیرلی ونرابلز» - رئیس کلیسای «کلونی» - به آن علاقه نشان داد و از آن حمایت کرد این ترجمه لاتینی توسط «پطرس طالیطالی»، «هرمن دلماشی» و «رابرت کینت» انجام گرفت.

یک مسلمان عرب به نام «محمد» - که اسم، کنیه و لقب دیگری از او نمی‌دانیم - به آنها کمک کرد. این ترجمه در سل ۱۱۴۳ میلادی به پایان رسید و در سال ۱۵۵۰ میلادی در «پازل» سوئیس تجدید چاپ شد. متکلمی در شهر «زوریخ» سوئیس به نام «تئودور بیلیاندر» به انتشار این ترجمه لاتینی دست زد. «بیلیاندر» پس از متن ترجمه لاتینی قرآن سه رساله آورده است که عبارتند از:

۱- عقیده محمد (صلی الله علیه و آله)، ص ۱۸۹ - ۲۰۰؛ ترجمه هرمن دلماشی

۲- میلاد محمد (صلی الله علیه و آله) و پرورش او، ص ۲۰۱ - ۲۱۲؛ ترجمه هرمن دلماشی

۳- اخبار شرم‌آور و مضحک مسلمانان، ص ۲۱۳ - ۲۲۳؛ ترجیحاً ترجمه هرمن دلماشی

رساله اول روایتی از اسطوره‌ای معروف به «عبدالله بن سلام»

است. عبدالله یهودی بوده است. او از پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) مسائلی را می‌پرسد، سپس پیامبر به گونه‌ای جواب سؤالهای او را می‌دهد که او به دین اسلام می‌گراید. رساله دوم بیانگر روایتی افسانه‌ای پیرامون میلاد پیامبر (صلی الله علیه و آله) و دوران طفولیت او است که از کعب الاحبار نقل شده است.

رساله سوم نگاهی گذرا و کوتاه به تاریخ اسلام از آغاز تا شهادت امام حسین (علیه السلام) دارد.

ب) اولین ترجمه ایتالیایی قرآن: این ترجمه از روی ترجمه لاتینی که قبلا به آن اشاره کردیم صورت گرفته است نه از اصل عربی قرآن. مترجم آن شخصی به نام «ارایوا بینی» است. این ترجمه ایتالیایی در ۱۵۰ برگ با قطع ربعی عرضه شده است.

ج) اولین ترجمه آلمانی: این ترجمه آلمانی از روی متن ایتالیایی پیشین، به دست «سالومون اسشوگر» در سال ۱۶۱۶ م. صورت گرفته است. این ترجمه بار دیگر در سال ۱۶۲۳ م. در نورنبرگ به چاپ رسید.

د) ترجمه هلندی: این ترجمه هلندی از روی ترجمه آلماین پیشین در سال ۱۶۴۱ م. انجام گرفته است.

ه) ترجمه فرانسوی: اولین ترجمه قرآن را به زبان فرانسوی آقای «دی ریبر» انجام داد.

«دی ریبر» کنسول و نماینده فرانسه در کشور مصر بود و زبان عربی و ترکی را به خوبی می‌دانست. متأسفانه در این ترجمه نقاط مبهم و گنگی به چشم می‌خورد. او در ترجمه هیچ توضیحی برای رفع موارد ابهام نیاورده است. این ترجمه به سال ۱۶۴۹ م. در هلند تجدید چاپ شد. ترجمه دیگری نیز از روی همین ترجمه فرانسوی به زبانهای انگلیسی، هلندی و

آلمانی انجام گرفته است.

دومین ترجمه قرآن به زبان فرانسه، در سال ۱۷۸۳ م. در پاریس انجام شد. و شخصی به نام «ساواری» آن را ارائه داد.

این ترجمه در دو جلد است:

در جلد اول آمده است:

الف) مقدمه از ص. ۱ - ۱۳.

ب) تطبیق و مقایسه بین این ترجمه‌ها و ترجمه‌های قدیم و جدید از ص. ۱۴ - ۱۶.

ج) زندگی محمد (صلی الله علیه و آله) از ص. ۱ - ۲۴۸.

د) ترجمه قرآن تا پایان چهاردهمین سوره از ص. ۱ - ۲۷۰. و در جلد دوم نیز باقی سوره‌های قرآن از ص. ۱ - ۴۶۴ آمده است.

و) ترجمه انگلیسی: قدیمی‌ترین ترجمه قرآن به زبان انگلیسی که به طور مستقیم از زبان عربی ترجمه شده است ترجمه «جرج سیل» است که در سال ۱۷۳۴ م. در شهر لندن عرضه شد و تا به امروز با تیراژی فراوان پیوسته در حال انتشار است. «تئودور آرنولد» ترجمه دیگری بر اساس همین ترجمه به دست داده است.

ز) قدیمی‌ترین ترجمه آلمانی در سال ۱۷۷۲ م. به کوشش «دیوید فردریش مجرلین» - استاد دانشگاه فرانکفورت - به طور مستقیم از زبان عربی صورت گرفت. یک سال بعد یعنی در سال ۱۷۷۳ م. ترجمه آلمانی دیگری توسط «فردریش ابرهارد بویزن» از اصل عربی انجام شد. این ترجمه با تصحیح مجدد در سال ۱۷۷۵ م. در «هله» تجدید چاپ شد.

منبع: موسوعه المستشرقین با تلخیص

